

תפוחים מן המדבר / סביון ליברכט (עמוד 112 במקראה)

על הסופרת

סביון ליברכט נולדה ב-1948 בשם סבינה סוסנובסקי במינכן שבגרמניה, להורים ניצולי שואה. ב-1950 עלתה לישראל עם הוריה. לאחר השירות בצה"ל נסעה ללמוד בלונדון ושניתנה שמה לסביון. היא למדה ספרות ופילוסופיה באוניברסיטת תל אביב ועבדה כעיתונאית. אוסף סיפוריה הראשון, "תפוחים מן המדבר", יצא לאור בחוצות ספרית פועלים בשנת 1986. מאז פרסמה יצירות נוספות, גם בתחום המחזאות, שזוכות להערכה בארץ ובעולם.

על הסיפור

נושא אקטואלי

הסיפור "תפוחים מן המדבר", כשם הספר, עובד על ידי סביון ליברכט למחזה, והוצג בתיאטרון בית ליסין בשנת 2006. כמו בכל סיפוריה של סביון ליברכט, גם הרקע לסיפור הזה, ובעקבותיו גם המחזה, לקוח מתוך ההגוייה הישראלית.

אף על פי שעברו כמה עשורים מאז פרסום הסיפור, ובמרוצת הזמן הזה השתנו דברים רבים בהגוייה הישראלית, הצליח המחזה, המבוסס עליו, להיות שוב אקטואלי. זאת בשל המחאה הסמויה מצד החברה החילונית נגד החברה החרדית ומנהגיה.

כאן המחאה היא בעיקר בנושא שגם הוא תמיד אקטואלי: זוגיות ואהבה. נדגיש, כי המאבק של החילונים נגד הכפייה הדתית, מצד כל דת שהיא, בנושא מעמד האישה והיחסים בין המינים, הוא מאבק שמתקיים בכל העולם.

נקודת התצפית, מהלך העלילה והמבנה הדרמטי

נקודת התצפית האידיואית המתקיימת בסיפור היא של סופר/מספר חילוני, שנצמד לדמות הלקוחה מהעולם הדתי. עובדה זו מסבירה את מהלך העלילה ואת המבנה הדרמטי שלה.

כרוני שכותב מהמגור הדתי היה מתאר סיטואציה זו באור אחר לגמרי.

עיונים בעלילה

ביצירה נבחין בחמישה חלקים:
פתיחה

שורשים וכנפיים מקראה לכיתה ט' מדרוך למורה

כתבה: ד"ר יפה בנימיני

על פי תכנית הלימודים החדשה התשס"ז

אשור מתי: 3158
אשור בתאריך: 19.7.10
משרד החינוך

בנות בית הוצאה לאור

המספר נצמד לויקטוריה האם במסעה הקונקרטי מהשכונה החרדית "שערי חסד" בירושלים לקיבוץ "נווה מדבר" בדרום הארץ, שבו שוהה בתה עם גבר ללא חופה ונישואים. המתה בין שני העולמות, העולם החרדי והעולם החילוני, מוצג כבר כאן, וקודם כולו בנוף הדרך: ממקום "סגור" של שכונה חרדית בעיר היא מגיעה למקום "פתוח" של קיבוץ חילוני במדבר. האם מתכננת בראשית הדרך איך להחזיר, אפילו בכוח, את הבת הסודרת ל"דרך הנכונה", אבל ככל שהלכה ורחקה מבאר שבע, "החלה רוח הגבורה נושטת אותה".

סיכור
הסיכור מתחיל כבר בפגישה הראשונה של האם והבת. האם אינה מכירה מיד את בתה בשל השינויים החיצוניים שחלו בה: שיערה קצוץ, היא הסתפרה וגזזה את צמותיה. האסוציאציה המתעוררת אצל הקורא נוכח אקט זה היא של שמשון, שעם קיצוץ שערו נלקח ממנו כוחו (שופטים טז, 17). זאת ועוד, במקום הצאית ארוכה ונשית, הבת לבושה במכנסיים "שטלאי באחוריהם וחוטמים נסרחים בשוליהם", והיא גם נועלת נעלי עבודה מגושמות ומלכלכות "מורפכות לשלש"ת".

השתיים בוכות, כי הן אוהבות זו את זו והן התגעגעו זו לזו, אך ההלם של האם גדול, במיוחד כשהיא נכנסת לחדר של הווג ורואה בו את המיטה הזוגית ואת בן הווג של בתה, "הענק בעל השיער הכתום".
הוא אמנם קורא לה אמא ו"פניו בהירים", והוא מביא לה כוס מיץ, אבל היא "משתנתק ומשתעלת". כמו התהפכו היצירות כבר עכשיו: הצעירים מטפלים באם כמו בחנינוק, והיא "מבולבלת", "נרעשת", "כולאת בכוח את חרונה, ההולך ומסתלק ממנה". התנהגות כנועה זו מתאימה לאופייה של ויקטוריה, אבל נראה שכאן היא מוכתבת על ידי זווית הראייה החילונית של המספר, שכמו רוצה לפקוח את עיניה ה"עיוורות" של האם החרדית.

שיא
מקום נרחב בסיפור תופס העימות בין העולם החרדי לעולם החילוני. הוא בא לידי ביטוי בדי-שיח דרמטי בין האם והבת, כזה שכמוהו מעולם לא ניהלה האם עם ילדיה, ובדי-שיח שלה עם דובי הקיבוצניק.
לפי הסיפור הזה, השקפת עולמה של האם הרחית מתערערת כשהיא שומעת מבתה ביקורת חריפה וגלויה על חייה המבוזזים, שעברו בדיקנות ובאומללות וכלי אהבה בצל של בעל שתלטן, קר ומנוכר.

פתאום היא כמו מודעת לכך שהיא חיה עם אדם שמעולם לא אהבה ומעולם לא אהב אותה. היא גם מודעת פתאום לכך שנכפה עליה לוותר על משה אלקיים, בן הצורך, האדם שאהבה באמת בנעוריה. היא מודעת לכך שבתה אינה מפגרת, כמו שנחשבה במשפחה, אלא היא בחורה חכמה, והיא לא אומללה אלא מאושרת. גם בן הווג שלה,

דובי, הוא חרוץ, נעים הליכות ועושה עבודה יעילה של גידול תפוחים כזבל אורגני. האם חשה שבתה הצליחה במקום שבו היא נכשלה.
נעיר; כי זו שוב ראייה ה"מוכתבת" על ידי נקודת התצפית של המספר החילוני. מספר דתי לא היה מציג כך את פני הדברים.

התרה
בלילה חולמת האם חלום, ובו מופיע איש שגבו מופנה אליה, והוא מסיט וילונות לבנים. לפניו נגלים עצי גן עדן, נתונים בפחים של זבל אורגני, כמו בתיאור שניתן לה במציאות על ידי דובי. האיש ניגש אל עצי התפוחים ואלה נושרים לתוך כפות ידיו. הפרי הולך ונעשה קטן כמו גלעיניו של תפוח העץ, וכשוויקטוריה מסתכלת בגלעינים היא רואה שהם אבנים טובות, אבני וזהב וכסף. כשהסתובב האיש היא ראתה כי פניו הם של משה אלקיים, אבל "שערו להבה", כמו זה של דובי.

קל לקרוא לפענח את החלום. משה אלקיים, אוהב הנעורים של ויקטוריה, עושה בחלום מה שלא ניתן לו לעשות במציאות: הווילון הוא כמו הינמות כלולות, שְמֵלֶשֶׁה מסיט כדי להראות לה את גן עדן, שהוא חיי הנישואים המאושרים שהיו יכולים להיות להם. התפוחים שכידיו הם כמו התפוחים שמגדל דובי. שניהם מלאי "להבה", אהבה.

סיום
הסיום מקביל לפתיחה והקבלה זו מרגישה את תהליך השינוי שעברה ויקטוריה במסעה לתוך נפשה, בְּשִׁמּוֹת הדרך שלה במסע זה הייתה בתה:
בפתיחה אנו עם ויקטוריה בדרך הממשית מירושלים ל"נווה מדבר".
בסיום נראה אותה בדרך חדרה מ"נווה מדבר" לירושלים.

אנו סוגרים אותה מעגל גיאוגרפי.
בפתיחה התלבטה ויקטוריה איך תחזיר את בתה לירושלים.
בסיום מתלבטת ויקטוריה כיצד תספר לבעלה ולאחותה את מה שראתה אצל בתה והבינה ממנה.

אנו סוגרים אותה מעגל של מודעות.
בפתיחה כתוב: "לבה סוער ואגרופיה קשים", "כל העת רגזה".
בסיום כתוב: "עיניה עוד מחזיקות זעפן ולבה כבר מפויס".
אנו סוגרים אותה מעגל של חיי נפש.

בפתיחה: אוכלת ויקטוריה באוטובוס "תפוח שלבו רע", תפוח רקוב.
בסיום: יושבת ויקטוריה באוטובוס כשלרגליה שק מלא "תפוחים קשים כאבנים", שניתן לה על ידי דובי וממנו היא מתן לבעלה "תפוח דבש". מוטיב התפוח פותח את הסיפור ומסיים אותו.

הסינים הוא פתוח, כי הוא כתוב בלשון עתיד. ויקטוריה מתכננת לעשות דברים, שאין אנו יודעים אם תעשה אותם. אם אכן היא תעשה אותם – האם הבעל יבין את המעשים הללו? מה יחליט הבעל בסופו של דבר לגבי גורל בתו?

זוגות ואהבה בסיפור
הסיפור מציג סיטואציה שבה מתרחשת התאהבות הדדית בין צעיר לצעירה ומתקיימת משיכה גופנית ביניהם, שמבקשת להתממש. זו סיטואציה טבעית ואנושית כללית והיא עשויה להתקיים בכל זמן ובכל מקום.
אבל היחס להתאהבות ולדרך מימושה על ידי המתאהבים הוא תלוי משתנים רבים, כגון: זמן, מקום, תרבות, מעמד חברתי ועוד.
בסיפור של פנינו נמצא זוגות שונים. חשוב להדגיש, כי כל הזוגות מוצגים בסיפור מוורית הראייה של החברה החילונית.

יהיה מעניין לעצור רגע ולהשוך כיצד היה מציג אותם מספר חרדי.
הזוגות על סולם (סקאלה) של משתנים
אפשר לפרש כאן את כל הזוגות המוזכרים בסיפור על סולם (סקאלה) של משתנים: החל בצמיזות קיצוניות ומוחלטות למוסכמות מסורתיות, דרך תהליכים שונים ורמות שונות של שינוי, וכלה בשינוי הקיצוני ביותר, שבו יש התנערות מכל מוסכמות העבר.

נעמיד כאן את הזוגות השונים בסיפור על פי ערכי הסולם הזה:
זוג אחד
הסקאלה שלנו מתחילה בקצה הימני-קיצוני, שם, ב"צמיזות למוסכמות מסורתיות", נמצא את הזוג ויקטוריה ובעלה שאול אברנבאל.
כמקובל בחברה הרתנית, המכבדת את המשטר הפטריארכלי, אביה של ויקטוריה הוא זה שהחליט ששואל יהיה חתנה של בתו. ויקטוריה הבת, שחונכה לקבל את צו האב ללא עוררין, "לא מלאה לבה לצער את אביה, שרצה בחתן תלמיד חכם".
נעיר, כי ההחלטה של האב מי יהיה חתנה של בתו נעשית בחברה הדתית משיקולים משפחתיים רב-מערכתיים, והיום משתפים את הבת בשיקולים הללו. ויקטוריה יודעת להגיד לבתה ש"אצלנו לא עושים שידוך ככזה".

אם המספר היה דתי, הוא היה מרחיב בשבח מנהג זה ושיקוליו.
נכון, בין שיקוליו של האב כמעט שלא נכלל השיקול של התאהבות. אבל צריך לזכור, ומספר דתי בוודאי היה מודגיש זאת, שבחברה הזאת האמונה היא שאחרי הנישואים של בני הזוג ובתוקף החיים ביחד, ובמיוחד עם לידת ילדים משותפים, עשויה לצמוח בין השניים קרבה ואפילו אהבה. זאת ועוד, בחברה הזו המטרה העיקרית של הנישואים

היא קיום הצו האלוהי של "פרו ורבו", והיינו: הקמת משפחה ושמירה על המשכיות. מתוך כך גם נבין את גישתה של ויקטוריה, שאומרת לבתה: "זמא את חושבת, אהבה זה הכול?" היא רומזת לה שיש דברים נוספים חשובים בחיי נישואים ויש גם אתה משותפת לצאצאים.

בתה מתקפה אותה ואומרת לה: "מה את יודעת על אהבה?" והיא ממשיכה לקבוע: מזונית ראיתיה: "את לא אהבת את אבא, והוא לא אהב אותך."
המספר מציג מזונית הראייה החילונית את ויקטוריה, כאילו בגלל הדרך שבה בחרה הבת ובגלל שיוחתייה אתה "התהפכו לה הברכים פתאום" והיא עכשיו מודעת למצבה העגום. מספר דתי לא היה מעביר את ויקטוריה כל כך בקלות "לצד השני".
גם כאן, המספר יודע שויקטוריה, האישה הדתית, לא תמרוד בבעלה. נכון, ויקטוריה יודעת שרצון בעלה הוא הקובע – במשך חצי שנה הוא התנגד לכך שהיא תלך לבקר את בתם הסוררת, והיא שמעה בקולו. המספר הדתי לא היה רואה בכך כניעה, אלא חלוקת תפקידים.

נכון, היא יודעת שבעלה שאול "לא קרא את לבה מעולם". אבל המספר החרדי לא היה עושה מזה "עניין". הוא ידע לספר גם על רגעי חסד בבית החרדי, ואולי רמז על כאלה גם בחדר השינה. בסוף הסיפור נמצא את ויקטוריה מתכננת להגיש לבעלה "תפוחים כרבים", ולהמשיך לומר לו דברים המרמזים אולי על הזמנה סמויה מצידה לאהבה.

זוג שני
בהמשך הסקאלה, נמצאת האפשרות שגם רבקה, בתם של ויקטוריה ושואל, תינשא במצוות אביה לכן של יקותיאל, שהוא אמנם עילוי, אבל בעיני רבקה הוא "חיור", חולה, כאילו כל היום יושב בתוך בור, וחוזר מזה, הוא לא אוהבת אותו.
לדעת המספר, מזונית הראייה החילונית, מה שהתקיים בחברה הדתית בדרך האבות כבר אינו יכול להתקיים בדור הבנים. נראה כי אם המספר היה דתי, ייתכן שהיה מראה שגם בחברה הדתית חלו שינויים, והיום יש לכל אחד מבני הזוג אפשרות לבחור מבין ההצעות את ההצעה המתאימה לו ביותר.

זוג שלישי
הלאה מזה נמצא את גודלה של שרה, אחותה של ויקטוריה, שנשארה רווקה ו"לא ידעה גבר מעולם". בסיפור לא כתובה הסיבה לרווקותה, אבל ברור שהיא החמיצה את האפשרות לזוגיות ולנישואים. כאשר רבקה הבת אומרת לוויקטוריה אמה: "אני יודעת מה אני רוצה", אומרת לה ויקטוריה: "גם דודה שלך ידעה כשהייתה בגילך. ותראי איזה חיים יש לה עכשיו. עוברת מבית לבית כמו חתול".

בריעבר המודלים האלו הקיימים בחברה הדתית נשפטים לחומרה בתוך הסיפור,

ונראה זאת מתוך דכריה של ויקטוריה לאחותה: "שריקה, את חיינו הוצאנו לבד. את בלי ואני עם חופה וקידושין."
נשים לב, כי המודעות לתחושת הלכד במסגרת נישואים כאלה צצה בוויקטוריה גם משום שהיא יודעת כי במקרה שלה היה יכול להיות אחרת, וגם משום שראתה אצל בתה מודל אחר משלה.

זוג רביעי
מקרה שבו הבת מתאהבת בגבר שמוצא חן בעיניה. אם האב מיעד אותה לגבר אחר, מוכן מאליה שסיכוייה של הבת להתחתן עם אהובה מעטים. כבת טובה היא צריכה לוותר ולמלא את חובותיה כלפי אביה ומשפחתה.

כך קרה לוויקטוריה בהיותה בת תש-עשרה. כמשך שנים רבות היא הדחיקה את פרשיית אהבתה וכמעט שכחה אותה. אבל כשהיא שומעת שבחים על בתה, "בא לה הויכוח, נושב אליה מימים ומרחכים אחרים".

היאור הפרשה מוצג כסצנת אהבה תמימה שמתגלה בין ויקטוריה ומשה אלקים בן הצורך, בין כותלי בית הכנסת, כאשר היא בעזרת הנשים והוא כחברת הגברים. קונקרטית, "שככת עץ" מפרדה ביניהם, אבל מטפורית, שבכה זו היא המסורת של הדורות. ובכל זאת, מבעד לחרכים בשבכה זו "נח מבטה על ידיו ההנופכות בתוכן כסף וזהב ואבנים טובות". קונקרטית, התמונה מתאימה לידיו של בן לאב שעוסק בצורפות. מטפורית, זו מטונימיה למה שלדעתה מצפה לה במחיצת אהובה. המספרת יודעת לומר: "דבר קם ביניהם ללא אומר". גם היא החליף עמה מבטיים בתוך בית הכנסת ונראה שכוונותיו רציניות. הראיה: אחתו האירה פנים לוויקטוריה ברחוב.

זוג חמישי
כחברה החרדית, אם כחורה "מתפתה" ומתמסרת לגבר בלא נישואים, היא מסכנת את עתידה. הגבר יכול לסלקה מעל פניו, כי אין לו כל מחויבות חברתית כלפיה, ואז היא נשארת אומללה לכל חייה.
בטיעון זה מתכוננת ויקטוריה להשתמש על מנת להחזיר הביתה את בתה, לפני שיהיה מאוחר. היא רוצה להביא בפני בתה את הדוגמה של פלורה בת יוסף אלאולף, "שהלכה שכי אחרי בחור ונתנה לו בתוליה, והוא זנחה עד שנשתבשה עליה דעתה".

נשים לב כי מאישה נדרשים ריסון ואיפוק. הם מוצגים כנדרשים לטובתה. מספר חרדי, לעומת זאת, היה יכול לסיים את הפרשה בהצעת נישואים של בחור המאוהב (כמו למשל ברומן "מסע בעקבות האהבה" מאת עמי גדליה).

זוג שישי
אם הבת סוררת, הופכת חילונית ומחוללת, האב עלול לגרש אותה מהבית והיא עשויה להיחשב אצלו כמתה. יש שהוא קורע עליה קריעה וישב "שבכה" ולעולם אינו רוצה לראותה עוד.

(על גודל כזה ניתן לקרוא בספר "מסע בעקבות האהבה" מאת עמי גדליה: הסופר מתאר פרשת אהבה גדולה של בני זוג צעירים בראשית המאה העשרים, אלא שהאוהב הצעיר אינו יהודי אלא גוי. והנה, אף על פי שהאב היהודי התימני של הגערה מכיר בסגולותיו הטובות של הצעיר, וחרף העובדה שהצעיר הציע נישואים לבת ואסף אותה תחת חסותו – האב מחרים את בתו ומתאבל עליה.)

זוג שביעי
בקצה הקיצוני של הסקאלה (במקום השביעי!) נמצאים הזוג רבקה ודובי. בהתנהגותם ובמעשיהם הם פורצים באופן מוחלט את כל המוסכמות של החברה החרדית.

רבקה, הדתייה מזיושלים, ודובי, החילוני חבר הקיבוץ, התאהבו כאשר רבקה הייתה בת 16. דובי "קצין בצבא היה והביארו בפני הבנות להסכים על שידות בנות דתיות כצבא". הם שמרו על הקשר שלהם בסוד עד שרבקה הגיעה לגיל 18. לפני שאביה יחתן אותה על כוונתה עם מישהו אחר, היא קמה ונסעה לקיבוץ של דובי. מאז הם גרים יחד. הם כבר שייכים לחברה הקיבוצית החילונית גם במראת החיצוני: כאן, דווקא הגבר דובי רוצה להתחתן, אבל רבקה האישה מהססת. היא עוד לא בטוחה ורוצה לבחון את עצמה. כשאמה שואלת אותה "איפה למדת את זה?" עונה הבת: "אצלך" ... "אני לא רוצה לחיות כמו את ראבא" ... "כלי אהבה" ...

כחברה החרדית היא נחשבת לבת סוררת וראויה לעינש כבד. כך גם חושבת ויקטוריה אמה בראשית הסיפור, כשהיא נוסעת אליה לקיבוץ על מנת להחזירה הביתה, "בשערוותיה אביא אותה חזרה".

אבל בהמשך הסיפור רבקה מוצגת כדמות חיובית מאוד, שראויה לכל הערכה. במעשיה היא מנוגדת לאמה, וכך כמו גם מתקנת את העול שנגרם לאמה. האם ויתרה על אהבתה, ואילו רבקה הלכה משכונת "שערי חסד" אחר אהבתה, אפילו למדבר. (מעין הנכחה עלילתית רוחית קדושה של הפסוק: "זכרתי לך חסד נעורייך לכתך אחרי כמדברי" – ירמיה ב, 2.)

האם ויקטוריה נכנעה לחץ אביה, רבקה מודה באביה. חייה של האם היו, לדעת הבת, ריקים ומחמצים, ואילו חייה שלה, לדעתה, מלאים באהבה ממומשת. לאם כמו אין רצון משלה. לרבקה דעה משלה ורצונות משלה. היא תחליט אם להתחתן ומתי.
האם צופה במקום יחסיהם של רבקה ודובי, עומדת על סגולותיו הטובות של דובי, שכבר קודא לה אמה ושחלום הוא כמו מתאחד עם בן הצורך, אהובה שלה מאז.

האם מבינה שאף שבתה עברה לעולם החילוני וכבר גם אינה מתפללת תפילת "שמע" לפני השנה, לא צריך לדאוג לה. לבעלה היא תגיד: "טוב לה שם, תודה לאל, בקרוב נשמע ממנה דברים טובים."

חשוב לשים לב כי לפי הסיפור וקטוריה כמו עברה שינוי בזכות בתה. שמה "ויקטוריה", כלומר ניצחון, כי ביחסה לבתה היא כמו מנצחת את המקובעות הדתית, שעליה חונכה וגדלה ושבה עדיין שרוי בעלה. אבל צריך להיות ברור שהצגה כזו של הדברים היא מוויזיה הראייה הביקורתית של החברה החילונית.

רק במקום אחד בסיפור מורה רבקה, בכל זאת, שבערכי חג היא מתגעגעת הביתה ושולחן השבת ו"הזמירות והצחוקים של דודה שרה" חסרים לה.

יש להניח שמספר חרדי היה מציג כאן את התמונה באופן שונה לגמרי.

אל נשכח, שהיום המעשה של רבקה הוא שכית, וסיפורים כמו זה עשויים לתת למעשה הזה לגיטימציה, ואולי גם להוביל לכך שמעשים כאלה יהיו שכיחים יותר.

הקורא, שמובל על ידי הכותבת להעריך את רבקה, המעשה שלה ושיקוליה, מן הראוי שייעצור וישאל את עצמו:

האם באמת ראוייה רבקה, בהתנהגותה ובדבריה, לכל ההערכה? כדאי שהמעשה שלה יישקל לאור הסיכויים והסיכונים גם יחד.

שם הסיפור: "תפוחים מן המדבר", התפוח כמוטיב מרכזי בסיפור.

נראה כי שם הסיפור, "תפוחים מן המדבר", מסמל את שני העולמות המתנצחים בסיפור, העולם החילוני והעולם החרדי.

תפוח סדום

לפני שנברזק סמל זה כדאי להעיר, שישנם תפוחים אחרים שגדלים במדבר. הם אינם מתוכנים בסיפור, אבל הם עשויים להימצא בתודעת הקורא. מדובר כתפוח שנקרא "תפוח סדום" והוא צומח באזור ים המלח. בשמו הוא מזכיר את הערים סדום ועמורה, שחורבו בשל הפריצות והחטאים של תושביהם. התפוח הזה חלול והוא מכיל נוזל רעיל.

קורא קשוב עשוי לראות את התפוחים מן המדבר גם כ"תפוחי סדום", שיכולים לשמש כסמל המתאים לשני העולמות המתנצחים, תלוי בזווית הראייה: החילונים יראו בדתיים "תפוח סדום". החרדים יראו בחילונים "תפוח סדום".

תפוחי עץ

בסיפור עצמו יש נוכחות ממשית לתפוחים, אלה שאנו קוראים להם תפוחי עץ. הם גם משמשים בבחינת סמל לפיר האסור מעץ הדעת, שחווה ואדם, הווג הראשון בעולם, אכלו ממנו, נענשו ואיבדו בשל אכילתו את גן עדן.

1. בתחילת הסיפור מוציאה ויקטוריה מִפֶּלֶה "תפוח שלבו רע". הלב הרע מורה על ריקבון בתוכו. אולי הוא מייצג את תחושת האם, שלבה רע על בתה הסוררת.
2. בהמשך מסביר לה דובי על התפוחים שהוא מגדל במדבר בתוך נבל אורגני. אלה תפוחים מן שיובא מאמריקה, מדובר נוואדה. כך נרמזת השפעת אורח החיים החופשי באמריקה על זה שבישראל. הוא מסביר לה שביום התפוחים מוגנים ובלילה הם מקבלים את מנת הקור הדרושה לגידולם. נראה כי רבקה ודובי הם כמו גידולים מוצלחים אלו.

3. כחלום רואה ויקטוריה את האבנים הטובות בידין של משה אלקים, והנה הן הופכות לתפוחים. הרמז כאן ברור, והוא המשאלה למימוש האהבה שבחייה לא התגשמה, אבל היא קמה והתגשמה בחיי בתה. פני משה אהובה לשעבר לפני דובי, אהובה של בתה.
4. בדרבה חזרה נאמר: "כל הדרך חזרה חזרה ישבה, עיניה עוד מחזיקות זעפן ולבה כבר מפויס, סלה שכוב לצד רגליה ושק תפוחים קשים כאבנים שנתן לה דובי על ברכיה, וידיה אוספות את פיו לבל יתפורר". התפוחים טובים, אבל קשים, כמו הקושי של ויקטוריה להסביר את חזרתה בלי רבקה ואת אושרה של רבקה.

5. הסיפור מסתיים כשויקטוריה מתכננת להגיש לבעלה תפוחים מן המדבר בדבש ולשאלו אותו: "תפוחים, שיש להם פריחת קיץ ושמים אותם בזבל אורגני... שמעת דבר כזה בחיים שלך?" ברור שהוא מעולם לא שמע על כך, כפי שהיא לא שמעה על כך לפני שדובי הסביר לה.

ויקטוריה, האם החרדית, למדה במהלך מסעה הנפשי מבתה רבקה ומדובי, בן זוגה של הבת, על האפשרות של חיים אחרים, חיים מלאי אהבה.

נעיר, כי בעלה עדיין לא יודע על המהפך הזה שהתרחש בנפשה של אשתו. לפי הדרך שהוא מוצג בסיפור, קשה לדעת אם ידע עליו אייפֶּעַם, ואם ידע, ספק אם יוכל להבין אותו.

זה לא היא / לאה גולדברג (עמוד 134 במקראאה)

בשיר קצרצר זה, בן ארבע שורות בלבד, מצליחה המשוררת לאה גולדברג להמחיש לנו עד כמה קשה להגדיר מה הגורם לריחוק בין שניים.

נעיר, כי הביטוי "בינינו" יכול להיות מוסב על מהצומצם ביותר – אדם מסוכך בתוך עצמו; אל המורחב יותר – שני אנשים, זוג, שיש מרחק ביניהם; אל הרחב עוד יותר – שתי קבוצות, השונות ורחוקות זו מזו מבחינה אידיאולוגית, תרבותית ועוד; ואל הרחב ביותר – שני עמים שיש מחלוקת ביניהם.